

Лобко В.В.

аспірантка,

Навчально-науковий інститут

публічного управління та державної служби

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОНЯТТЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Сучасна система національної безпеки України знаходиться у стані реформування та якісних змін. Переваги у захисті національних інтересів мають держави, здатні миттєво реагувати на соціальні зміни, бути стійкими та адаптивними до нових викликів та загроз, узгоджувати національні інтереси та цілі з наявними економічними, політичними, інформаційними та інтелектуальними ресурсами. «У цих умовах державні рішення потребують стратегічного мислення, науково-аналітичного та експертного супроводу політики національної безпеки» [8, с. 39–46].

Існує безліч визначень поняття «національні інтереси». Одне з перших було вказано в «Малій енциклопедії етнодержавознавства» (1996), де В. Кириченко стверджує, що «національні інтереси» – це «інтегральний вираз інтересів усіх членів суспільства, що реалізуються через політичну систему відповідної держави як компроміс у поєднанні запитів кожної людини і суспільства загалом» [7, с. 118].

Під національними інтересами розуміють стратегічно важливі цілі, що їх ставить перед собою кожна держава, і засоби, за допомогою яких вона планує їх досягти. Українські національні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу як носія суверенітету й єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет країни та її прогресивний розвиток. У цьому розумінні національні інтереси є найважливішими завданнями внутрішньої і зовнішньої політики [2, с. 54–57].

Для української дослідниці М. Шульги національні інтереси – це інтереси державні, бо головним актором на міжнародній арені є, перш за все, держава. Дослідниця визначає національні інтереси як сукупність життєвоважливих інтересів особистості, суспільства і держави, які виражають потребу країни в прогресивному розвитку [3].

На думку В. Ліпкана, національні інтереси як першооснова національної безпеки, це усвідомлені особою і суспільством, гарантовані державою цільові настанови щодо необхідності існування та розвитку людини, нації і держави як єдиного організму [6, с. 11–12].

За О. Воронянським, національний інтерес – це відносини, які складаються в даному суспільстві у процесі розподілу ресурсів і цінностей. Суперечність цих відносин є основною перешкодою об'єднання суспільства на національній основі [4].

Національний інтерес – це, по суті, інтегральне вираження інтересів усіх членів суспільства, що реалізується через політичну систему та поєднує інтереси кожної людини, інтереси національних, соціальних, політичних груп з інтересами держави. Цікавим є розуміння сутності національних інтересів американськими дослідниками Ч. Лерчем і А. Саїдом, які вважають, що їх ціннісне наповнення ґрунтується на п'яти видах «добра»:

- 1) добро окремих громадян;
- 2) добро суспільства у цілому;
- 3) добро держави;
- 4) добро соціально зацікавлених груп у державі;
- 5) добро уряду і його членів [9, с. 303–306].

Визначення національних інтересів передбачає обов'язкове врахування інтересів інших держав, а також загальнолюдських інтересів. Як зазначають Ч. Лерч і А. Саїд, коли держава наполягає на загальному визнанні її політичної незалежності та свободи вибору й дій, вона перебуває в дилемі, оскільки має припускати таку ж саму свободу і незалежність для інших країн.

Серед основних складників національних інтересів можна виділити три найважливіших:

1. Забезпечення воєннополітичного суверенітету.
2. Задоволення культурних потреб національної спільноти.
3. Досягнення економічного добробуту всіх прошарків населення.

У загальному вигляді національні інтереси України – це усвідомлені суспільством і виражені в Конституції України та інших нормативно-правових актах конституційного рівня у вигляді програмних цільових настанов життєво важливі потреби існування та розвитку природи, людини, соціальної групи, суспільства, держави. Із цього погляду національні інтереси – це фундаментальні цінності народу [10, с. 136].

У Законі України «Про національну безпеку України» викладено офіційне визначення терміну «національні інтереси». Там зазначено, що «національні інтереси України – життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян».

Фундаментальними національними інтересами України є:

- 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;

2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;

3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.

Головним суб'єктом захисту і реалізації національних інтересів виступає держава. Категорія «національний інтерес» враховує участь держави у здійсненні інтересів громадянського суспільства.

Отже, національний інтерес віддзеркалює єдність прагнень громадянського суспільства і держави [5, с. 50].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: [монографія] / С.В. Андрущенко (Гринько). – К.: Логос, 2005. – 286 с.
3. Бутейко А. Національна безпека України та міжнародне співробітництво в сфері боротьби з тероризмом / А. Бутейко // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. – 2006. – № 6. – С. 11–12.
4. Воронянський О.В. «Національні інтереси» як категорія політичної науки. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/natsionalni-interesi-yak-kategoriya-politichnoyi-nauki/viewer>
5. Валерій Шахов, Вадим Мадіссон. Національний інтерес і національна безпека в геостратегії України. *Вісник Національної академії державного управління*. 2013. № 2. С. 44–56.
6. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія. Київ : Текст, 2006. 600 с.
7. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К. :Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.
8. Марутян Р.Р. Науково-експертний супровід державного управління: зарубіжний досвід. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 3. С. 39–46.
9. Ситник Г.П. Державне управління національної безпеки (теорія і практика) / Г.П. Ситник. – К. : НАДУ, 2004. – 408 с.
10. Харун О.А. Національні інтереси в забезпеченні національної безпеки України / О.А. Харун, Т.В. Рожок // Економіка і суспільство. – 2017. – № 13. – С. 136.